

ФИЛМСКО ПИСМО ИЗ КАНАДЕ

Наш филм високо лети северно од Холивуда

Након приказивања више наших филмова у Отави и Монреалу, финале овогодишње југословенске филмске «инвазије» на Канаду уследило је на Међународном филмском фестивалу у Торонту уз одличан медијски и други одјек

(Специјално за »Дневник«)

Након вишегодишњег одсуства, југословенска кинематографија се на »велика врата« вратила на канадску филмску позорницу. Овде, северно од Холивуда, југословенски филм поново је високо полетео! Ове године, у кратком периоду од само шест месеци, у главним канадским центрима — Торонту, Монреалу и Отави — одржане су велике смотре југословенских филмских остварења, које су наишле на запажен публицитет и пријем у овдашњој јавности, посебно међу истинским поклоницима »седме уметности«.

Све је, у ствари, почело са ретроспективом »Нови балкански филм«, која је у марту и априлу одржана у канадској престоници Отави а потом и у Монреалу. Организатор ове смотре (коју је иницирао потписник ових редова) био је Канадски филмски институт, уз сарадњу Југословенске амбасде у Отави и југословенског Института за филм у Београду. Том приликом, канадској публици, али и све бројнијој колонији југословенских исељеника, приказано је шест филмова југословенских аутора, снимљених у последње три — четири године. То су: »Ни на небу, ни на земљи« редитеља Мише Радивојевића, »Урнебесна трагедија« Горана Марковића, »Underground« Емира Кустурице, »Убиство са предумишљајем« Горчина Стојановића, »Лепа села, лепо горе« Срђана Драгојевића, те »Дневник увреда« Здравка Шотре. Ово је било прво представљање југословенске кинематографије у оваквом обиму не само у Канади него и у целој Северној Америци, након дуге паузе од готово десет година.

Очувана креативност

»Нови балкански филм« донео је узбудљиво синематичко истраживање и расветљавање узрока и последица најновије кризе и рата на просторима пређашње Југославије, чија питања и могућа решења интересују и Канађане. Приказани филмови још једном су потврдили да је, упркос свим недаћама и финансијским тешкоћама, југословенска кинематографија остала и даље једна од најинтересантијих и најкреативнијих малих кинематографија у свету. Увек сам изнова импресиониран поетиком југословенских филмова и чињеницом да се њихови аутори увек труде и успевају да употребљавају чисти филмски језик, сликама и метафорама, гледаоцима презентирају тему и поруку филма. Мислим да је веома значајно овакву врсту филмова приказивати овде у Северној Америци како би публика, углавном навикнута на комерцијална холивудска остварења, могла да осети и спозна све изазове и могућности филмског израза — рекао је аутору овог текста господин Том Мек Сорли, директор Канадског филмског института, који је умногоме заслужан за одржавање ове смотре.

Реализацији и успеху ретроспективе »Нови балкански филм« значајно је допринео и досадашњи отпраник послова југословенске амбасде у Отави господин Александар Митић, који је нашем извештачу изјавио следеће:

»Смотра југословенског филма у Канади представља први и зато врло значајан корак у културној сарадњи између Савезне Републике Југославије и Канаде. Реализацију ове смотре доживљавам двоструко — као пораз оних који су наметнули изолацију наше културе, са уверењем да односи међу људима добре воље могу узнапредовати уколико се за то покаже сваколики интерес и додатна енергија. Такође, срећан сам што притисци међународне заједнице нису утицали на креативност и мајсторство у филмском изражавању, чиме је на посебан начин потврђена животворност југословенског филма.«

Након што је »лед пробијен« прво у Отави, ново представљање југословенске кинематографије у Канади уследило је већ у августу. На угледном »Светском филмском фестивалу« у Монреалу, који спада у »А« категорију филмских смот-

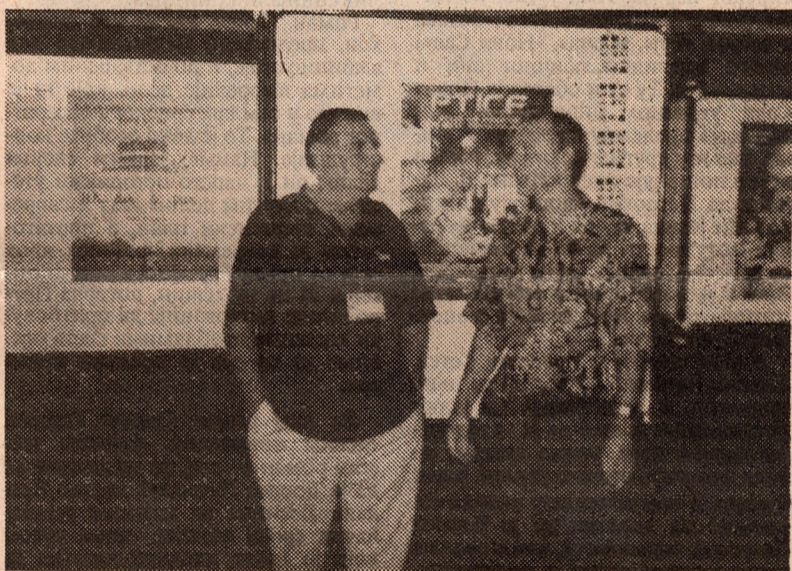
ри, у рангу са канским, венецијанским и берлинским фестивалом, у главном, такмичарском програму приказан је и југословенски филм »Птице које никад не полете« редитеља Петра Лаловића. У официјелној селекцији нашао се и кратки филм Владимира Паскаљевића »Делфини су сисари«, док је кратки филм »Метри живота« црногорског аутора Момира Матовића био представљен у пратећем програму »Филм данас«.

Најављен као »дирљива еколошка драма«, филм »Птице које никад не полете« доживео је веома добар пријем и код публике и код критике. Филм је од стране публике изабран међу шест остварења која су се од приказаних остварења на Фестивалу гледаоцима највише допала. У фестивалским кулоарима, »Птице које никад не полете« дуго су важиле као озбиљан кандидат за једну од награда. То се ипак није догодило, али су зато оцене критике биле врло похвалне. Угледни монреалски лист »Ла прес« окарактерисао је овај филм као »дирљиву химну о мајци природи«, са

прича» Боре Драшковића, »Underground« Емира Кустурице и »Лепа села, лепо горе« Срђана Драгојевића.

Филмско чудо из немаштине

Већина аутора ових филмова и лично је присуствовало, на позив организатора Фестивала, пројекцијам својих остварења. Том приликом, одржан је и двочасовни округли сто о ситуацију у балканској филмској продукцији. Још једном, југословенском филму дат је значајан публицитет у канадским медијима. Најутицајнији овдашњи дневни лист »Глоб енд мејл« донео је велики чланак под насловом »Балканско филмско чудо рођено на немаштини« у коме се наводи да је »југословенска филмска продукција жива и здрава, и поред тешке економске ситуације, уздижући се попут феникса из ратног пепела«. Истичући да југословенски филмови имају универзалну привлачност због начина на који приказују људске приче, са јединственим и провокативним спојем трагичних и комичних елемената, цитирана су и

Редитељ Петар Лаловић и Бојан Ж. Босиљчић на Светском филмском фестивалу у Монреалу

позивом: обавезно погледати! Монреалски »Журнал«, из пера свог критичара, представио је Лаловићеве »Птице...« као »нежан филм који слави лепоту, величину и хармонију природе«, изражавајући наду да ће бити приказан и у канадским биоскопима, као истинска инспирација деди која су изложена константној најезди комерцијалних америчких филмова из Дизнијеве продукције.

Финале овогодишње југословенске филмске »инвазије« у Канади уследило је у септембру, када је на Међународном филмском фестивалу у Торонту, једном од највећих на свету, у оквиру специјалног програма »Балкански филм: домаће истине« приказано чак девет филмова југословенских аутора, од укупно 19 остварења, са целог подручја Балкана, колико их је било уврштено у овај програм. Овог пута, у питању су били филмови који су настали у последњих четврт века. То су: »W.R.: Мистерије оргазма« редитеља Душана Макавјева, »Земаљски дани теку« Горана Паскаљевића, »Петријин венац« Срђана Карановића, »Ко то тамо пева« Слободана Шијана, »Тито и ја« Горана Марковића, »Крај рата« Драгана Кресоје, »Вуковар, једна

гласна размишљања наших истакнутих филмских аутора:

»Ми нисмо политичари, ми нисмо војници, наше једино оружје је камера. Ми само реагујемо на ситуацију у нашој земљи, изазвану ратом и њеним последицама, и приказујемо свету људе који пролазе кроз велике патње« — речи су редитеља Боре Драшковића.

»Потпуно је провинцијално мислити да се наша публика налази у нашем кошилуку. Чак и када смо инспирисани локалном ситуацијом, ми смо способни да правимо филмове који се обраћају гледаоцима широм света. Наши филмови могу да буду поучни и да истовремено и забаве публику« — наводи се мишљење Душана Макавјева.

Уз закључак да »опредељење да се праве мисаони и осећајни филмови представља највеће балканско завештање и допринос светском филму«, »Глоб енд мејл« завршава свој чланак посвећен југословенском филму следећим речима: »Балканизација је реч која често има негативну конотацију. Али, Балкан може да обогати западни свет својом снагом уметничког стварања«.

Бојан Ж. Босиљчић